

Drijfveren voor natuurbeheer

Afscheidssymposium Cathrien de Pater

door Elselien M. Breman

Op 29 oktober 2014 nam Cathrien de Pater afscheid van haar werkzame leven bij het ministerie van Economische Zaken. Ter gelegenheid hiervan organiseerde ze een minisymposium over drijfveren voor natuurbeheer. In de [Rijksnatuurvisie Natuurlijk Verder](#) staat een omslag in denken en doen centraal: natuur hoort midden in de samenleving thuis. Daarmee is het onderwerp drijfveren voor natuurbeheer weer actueel geworden. Om die reden besloot Cathrien de Pater in een minisymposium dit onderwerp aan te snijden. Tijdens het symposium zijn deze drijfveren vanuit verschillende invalshoeken belicht om zo de betekenis voor beleidsmedewerkers te verkennen. Op deze manier is het debat rondom dit onderwerp, dat zich vooral afspeelt in de academische wereld, ook aangewakkerd bij beleidsmakers.

De opkomst voor het symposium was goed, zowel collega's van binnen als van buiten het ministerie van Economische Zaken toonde hun interesse. "Het is een bijzondere bijeenkomst waarbij we aandacht besteden aan het thema van drijfveren en waarbij we stilstaan bij het vertrek van Cathrien", opent de dagvoorzitter Cor van Meijenfeldt [\[1\]](#).

Rutger Schilpzand [\[2\]](#) trapt vervolgens het symposium af met een kort interview van Cathrien de Pater over hoe de drijfveren voor natuurbeleid een rol hebben gespeeld in haar loopbaan. Cathrien de Pater kwam voor het eerst met deze drijfveren in aanraking in Nepal, waar er jarenlang werd geëxperimenteerd met sociale bosbouw. Hierbij wordt de verantwoordelijkheid over het bos weer terug gegeven aan de samenleving. Dit project werd succesvol doordat de bevindingen van het project steeds teruggekoppeld werden naar beleid, wat er vervolgens iets mee deed. Nu, 30 jaar geleden, is dit ontwikkeld tot succesvol beleid. Ze zette dit werk voort in andere delen van de wereld. Daarbij merkte ze op dat verschillende wereldbeelden en drijfveren over de hele wereld resulteerde in bepaald handelen van de mens. Toen haar interesse hierin toenam besloot ze dat ze dit wetenschappelijk wilde kunnen onderbouwen en zo kwam ze terecht bij religiestudies, waarbij ze zelf de verbinding met natuur en ecologie zocht. Zelf deed ze ook onderzoek naar deze drijfveren. Het resultaat hiervan, waarbij ze kijkt naar een innerlijke leercyclus en die naast de bestaande ervaringscyclus legt, zal binnenkort worden gepubliceerd. "Er zijn drijfveren die een grote rol spelen in de samenleving, benut deze!" was de boodschap die ze mee gaf aan het publiek.

"Yoga ... is not about exercise but to discover the sense of oneness with yourself, the world and nature. By changing our lifestyle and creating consciousness, it can help us deal with climate change."

Met deze uitspraak van Narendra Modi, de Indiase premier, gedaan in de 'general assembly' van de Verenigde Naties, opent Annick Hedlund-de Witt [\[3\]](#) haar presentatie (voor de presentatie zie hieronder). In haar promotieonderzoek richtte zij zich op de verschillende wereldbeelden in de samenleving en hun belang voor (de transformatie naar) een duurzame samenleving. Waarom deze quote interessant is? Volgens haar wijst Modi op een maatschappelijke beweging die ook in het Westen van toenemend belang is. De Britse socioloog Colin Campbell heeft het over 'the yogaization of the West' waarbij vooral doelt op hoe het Westerse wereldbeeld fundamenteel aan het veranderen is, waardoor steeds meer mensen heel anders naar onder andere de natuur gaan kijken.

Daarnaast geeft deze uitspraak een alternatieve visie op hoe grote mondiale vraagstukken als klimaatverandering aan te pakken. "Dit soort nieuwe opkomende wereldbeelden bieden groot potentieel voor natuurbeleid", aldus Hedlund-de Witt, omdat er een wezenlijk andere visie op natuur, de wereld en jezelf ontstaat, welke zich doorgaans ook doorvertaalt in meer duurzame leefstijlen, zo blijkt uit (eigen) empirisch onderzoek. In algemene zin lijken dit soort wereldbeelden een groot veranderpotentieel voor de samenleving te hebben." Volgens Hedlund-de Witt is het voor beleidsmakers daarom van belang om aan te sluiten bij dit soort bewegingen en deze te faciliteren. Tegelijkertijd is het van belang te erkennen dat er verschillende wereldbeelden naast elkaar bestaan in de samenleving, waaronder een traditioneel, modern, postmodern, en integratief wereldbeeld, die allen fundamenteel andere posities vertonen in onder andere hun visie op natuur. Hoewel sommige van deze wereldbeelden meer geneigd zijn om belang aan natuur en duurzaamheid te hechten, hebben ze allemaal iets te bieden in de transitie naar een meer duurzame samenleving. Dit houdt in dat een diversiteit aan wereldbeelden vraagt om een diversiteit aan beleidsstrategieën. "Complexe duurzaamheidsdebatten zijn beter te begrijpen als je inzicht hebt in de verschillende wereldbeelden", sluit ze af.

Als intermezzo presenteert drs. Juriaan Moolhuijsen [4] de teaser en trailer van de film *Continuation of Dream*. Deze film laat de passie voor natuur zien. Maar eerst zet hij het publiek aan het denken; welke manieren gebruik jij om in harmonie met de natuur te leven? De videofragmenten laten vervolgens zien hoe leiders van lokale organisaties zich inzetten voor het behoud van het tropisch bos in Brazilië en het poolijs van Antarctica. Er wordt een voorproefje gegeven van de persoonlijke drijfveren, de te realiseren dromen en de voortzetting van projecten, waarbij de harmonie tussen mens en natuur centraal staat. De documentaire komt op 21 december uit en kan dan gevonden worden op <http://continuationofdream.com>.

Vervolgens duikt Evelien Verbij [5] dieper in op de drijfveren voor natuurbeheer vanuit het perspectief van bos- en natuurbeheerders in Nederland (voor de presentatie zie hieronder). Met haar ervaring die ze op heeft gedaan in haar promotieonderzoek naar het gebruik van frames in bos- en natuurbeleid en de ervaring vanuit haar huidige positie als directeur Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren, weet ze theorie en praktijk te combineren. Ook zij ziet de meerwaarde van het herkennen van drijfveren in de samenleving voor natuurbeleid door beleidsmakers. "Drijfveren geven inzicht in waarom beheerders doen wat ze doen. Vervolgens kun je kijken of dit aan sluit bij de wensen van beleid en desgewenst kun je hierop inspelen." De Rijksnatuurvisie is gericht op natuur inclusief denken, wat volgens Evelien Verbij betekent dat een open houding van de beheerders en de sector nodig is. Ze verdeelt vervolgens de natuurbeheerders in twee groepen: degenen zonder uniform en degenen met uniform. Daarmee geeft ze de scheiding aan tussen particuliere eigenaren die aan natuurbeheer doen en anderzijds de professionele, getrainde natuurbeheerders in dienst van een organisatie. Beiden hebben een andere identiteit en nemen een andere rol aan. Ze geeft aan dat vooral de eerste groep, zonder uniform, interessant is voor het nieuwe natuurbeleid: "deze groep komt juist niet uit het natuurbeheer, maar uit de samenleving. Ze hebben een open houding naar de natuur en hebben een voorbeeld functie die beter kan worden benut, maar zijn vaak onzichtbaar en daardoor onbereikbaar."

Het symposium wordt afgesloten met een plenaire discussie met alle sprekers en publiek. Van elkaar leren over de grenzen heen blijkt een aandachtspunt te zijn, hoe kunnen we de ervaringen en kennis in Zuid-Amerika benutten om in Nederland de transitie te versnellen?

"Het is duidelijk dat er vele drijfveren voor natuurbeleid zijn. Ze hebben overeenkomsten maar spelen ook overal een andere rol. Drijfveren zijn belangrijk, divers, benut ze met

kennis en zorgvuldigheid", is de boodschap waarmee Cathrien de Pater het symposium afsluit.

[1] Ir. Cor von Meijenfeldt is MT-lid bij het Ministerie van Economische Zaken, directie Natuur en Biodiversiteit.

[2] Ir. Rutger Schilpzand is expert in global stakeholder dialogue en voedselvraagstukken, senior adviseur Schuttelaar en Partners, voorheen wetenschapsjournalist.

[3] dr. Annick Hedlund-de Witt is postdoctoral research fellow, vakgroep Biotechnologie en Samenleving, TU Delft, bestuurslid NatuurCollege, en auteur van o.a. *Wordviews and the transformation to sustainable societies* (2013, proefschrift).

[4] Drs. Juriaan Moolhuijsen is International Coordinator en filmmaker.

[5] Dr. Ir. Evelien Verbij is Directeur Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) en gepromoveerd op 'forest sector framing' door bosbeheerders.

Drijfveren voor natuurbeheer in het licht van veranderende wereldbeelden in de samenleving

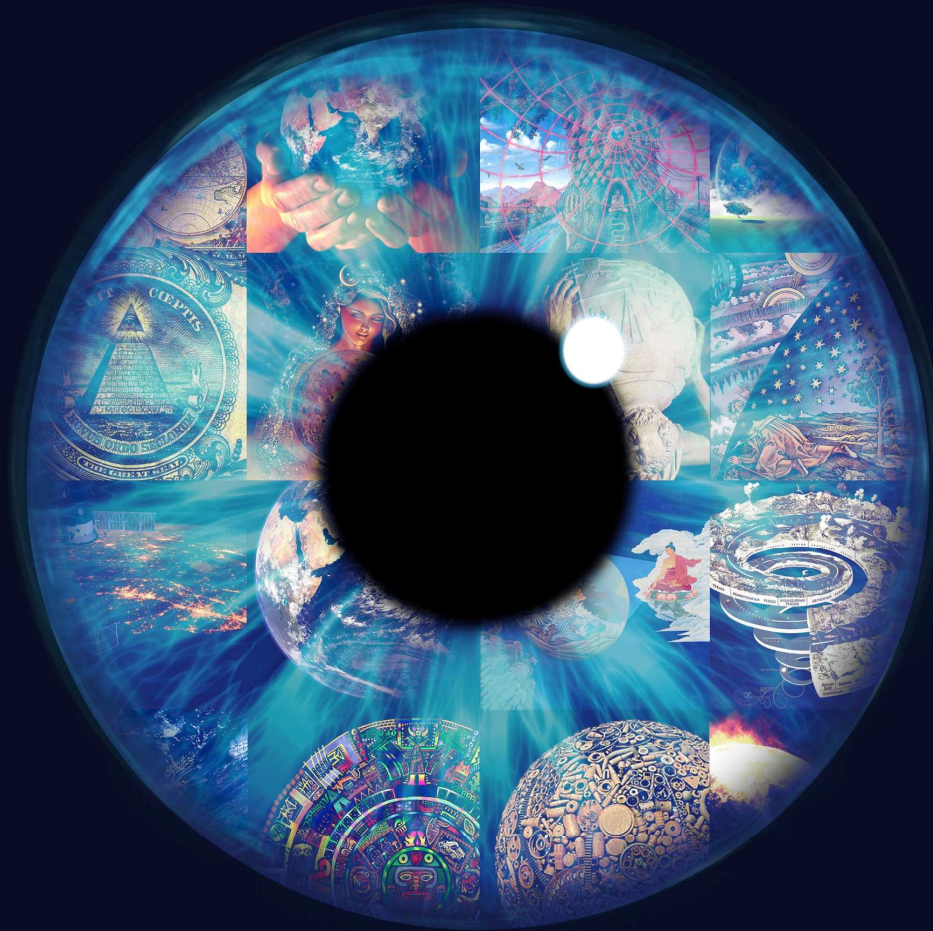
Annick Hedlund-de Witt
a.dewitt@tudelft.nl

Post-doctoral researcher
Biotechnology and Society

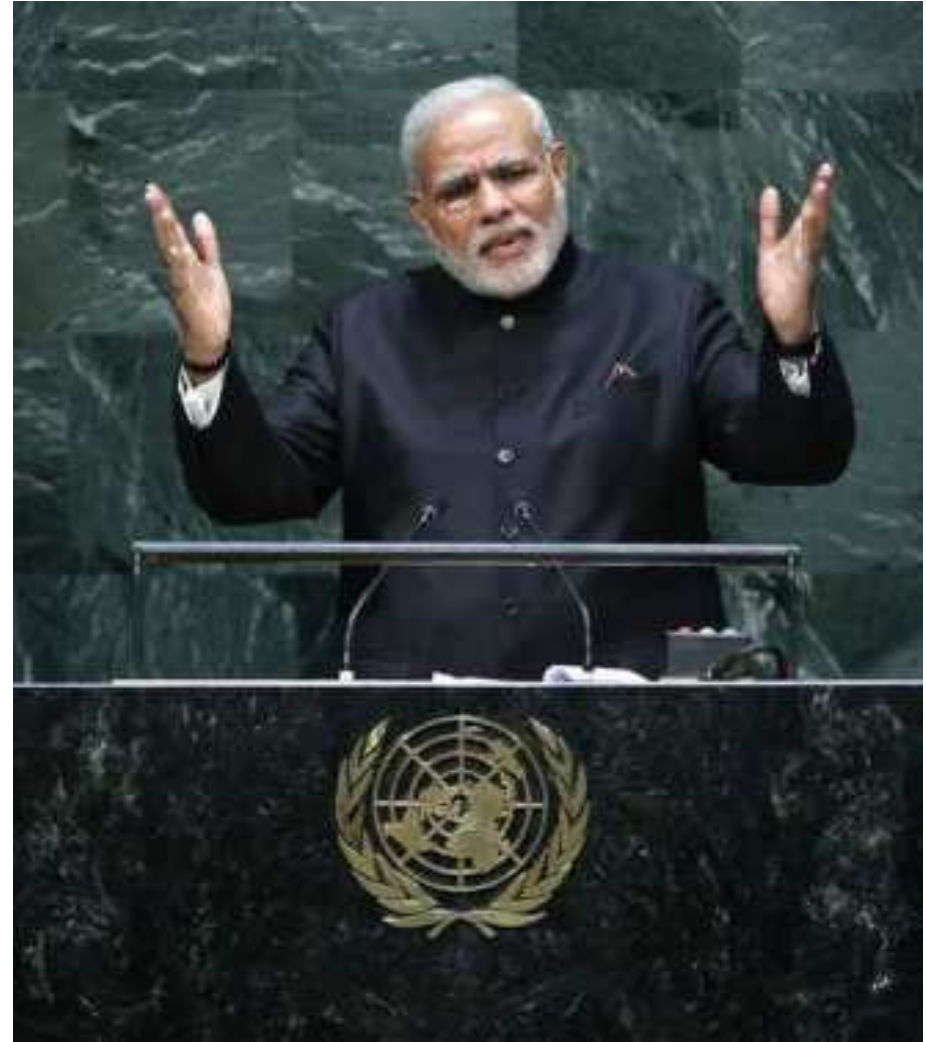

Worldviews and the transformation to sustainable societies

An exploration of the cultural and psychological dimensions of our global environmental challenges

"Yoga ... is not about exercise but to discover the sense of oneness with yourself, the world and nature. By changing our lifestyle and creating consciousness, it can help us deal with climate change."

Fascinerend, omdat...

- Hij wijst op een fenomeen dat van groeiende relevantie is in het Westen, welke duidt op een significante verandering van wereldbeeld;
 - Hij een alternatieve visie geeft op hoe grote, mondiale milieuproblemen als klimaatverandering aan te pakken.
- Beide zijn van belang in ons denken over natuurbeheer en natuurbeleid, vooral mbt die 'diepere drijfveren'.

Britse socioloog
Colin Campbell:

“Yogaization of
the West”

“Easternization
of the West”

Greep uit wat data uit 'zwevende gelovigen' (Joep de Hart, 2011)

- 54% van NL: bij beslissingen kun je beter afgaan op je intuïtie en gevoel dan op verstandelijke overwegingen;
- 30% (2006) gelooft dat het leven beïnvloedt wordt door stand van de sterren (jaren '60 was 20%);
- 90%: de zin van het leven ligt in je eigen unieke ervaring en de ontwikkeling van je eigen vermogens.

- Joep de Hart concludeert:

“Kortom, het lijkt erop dat belangrijke onderdelen van de holistische spiritualiteit deel uitmaken van het bewustzijn, het mens- en wereldbeeld van een aanzienlijk deel van de Nederlanders.”

(p. 220).

Beweging met potentieel voor natuurbeheer

1. Een wezenlijk andere visie op, en relatie met, natuur, wereld, en zelf;
1. Een duidelijke, statistisch significante relatie met duurzame(re) leefstijlen;
1. Verander-potentieel (in bredere zin) voor de samenleving.

1. Een wezenlijk andere visie op, en relatie met, de natuur

Visie op natuur als levend, intrinsiek waardevol, en vaak zelfs als *bezield*—doordrongen van intelligentie, bewustzijn, spirit, en/of hogere kracht.

Pathways to Environmental Responsibility:
A Qualitative Exploration of the Spiritual
Dimension of Nature Experience

Annick Hedlund-de Witt

"I tend to be sort of an animist. I touch a tree and kind of talk to it, when I'm by myself. I know it is silly, but that is my sort of gut feeling. That we're all kind of one, you know. I think that that's the way philosophy is tending these days. That there is a spirit in everything. That we're more alike to rocks and trees and water and air than appears. What's in us, is in there. So that's the essence."

"I know that I'm very disturbed by environmental destruction; it makes me very sad and very angry. And for me that is proof that I'm connected to anything else. That I'm able to cry when I see a rainforest being cut down. It really reminds me that we are supposed to be connected. And that's why I feel emotional about this."

2. Directe relatie met opinie, milieu-attitude, en leefstijl

- Wereldbeelden van 'Inner growth' and 'Contemporary spirituality' hangen samen met 'Connectedness with nature' en meer duurzame levensstijlen.

Journal of Environmental Psychology 37 (2014) 40–54

Exploring inner and outer worlds: A quantitative study of worldviews, environmental attitudes, and sustainable lifestyles

Annick Hedlund-de Witt*, Joop de Boer, Jan J. Boersema

Institute for Environmental Studies, Environmental Policy Analysis, VU University Amsterdam, De Boelelaan 1087, 1081 HV Amsterdam, The Netherlands

2. Directe relatie met opinie, milieu-attitude en met leefstijl

- Wereldbeelden 'Focus on money' en 'Secular materialism' hangen samen met 'Instrumentalism' en minder duurzame levensstijlen.

Journal of Environmental Psychology 37 (2014) 40–54

Contents lists available at [ScienceDirect](#)

Journal of Environmental Psychology

journal homepage: www.elsevier.com/locate/jep

Exploring inner and outer worlds: A quantitative study of worldviews, environmental attitudes, and sustainable lifestyles

Annick Hedlund-de Witt*, Joop de Boer, Jan J. Boersema

Institute for Environmental Studies, Environmental Policy Analysis, VU University Amsterdam, De Boelelaan 1087, 1081 HV Amsterdam, The Netherlands

[Home](#) > [Nieuws](#) > [Nieuwsberichten](#) > [2014](#) > Minder vlees eten levert forse klimaatwinst op

Minder vlees eten levert forse klimaatwinst op

Nieuwsbericht | 17-04-2014

Als alle inwoners van de Europese Unie de helft minder vlees, zuivel en eieren eten, dan daalt de uitstoot van broeikasgassen met 25-40 procent. Bovendien is dan 23 procent minder land nodig voor de voedselproductie. Dat stelt het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving) samen met een internationale groep onderzoekers in het artikel 'Food choices, health and environment: Effects of cutting Europe's meat and dairy intake' dat onlangs is gepubliceerd in Global Environmental Change.

> naar het artikel op de website ScienceDirect (Engelstalig)

 Print pagina

 Stuur de

3. Maatschappelijke beweging met groot 'veranderpotentieel'

- Duurzame leiders en toonaangevende denkers;
- Jonge, sociale, duurzame ondernemers;
- Bijvoorbeeld: Eco-dorpen beweging wereldwijd
- Innovatie, cultuurverandering, nieuwe trends

WORLDVIEWS 18 (2014) 191–229

The Integrative Worldview and its Potential for Sustainable Societies

*A Qualitative Exploration of the Views
and Values of Environmental Leaders*

Annick Hedlund-de Witt

Department of Biotechnology, Section Biotechnology and Society

Moeten we dan echt allemaal aan de yoga om het klimaat te redden?!

- Nee! Nu focus op deze beweging, want interessant en vaak genegeerd.
- Minstens 4 'wereldbeeld-families':
"Integrative Worldview Framework"
- Vragenlijst die wereldbeelden empirisch van elkaar onderscheidt, en relaties met milieugedrag aantoonst.

TRADITIONAL

MODERN

INTEGRATIVE

POSTMODERN

POSTMODERN

INTEGRATIVE

MODERN

TRADITIONAL

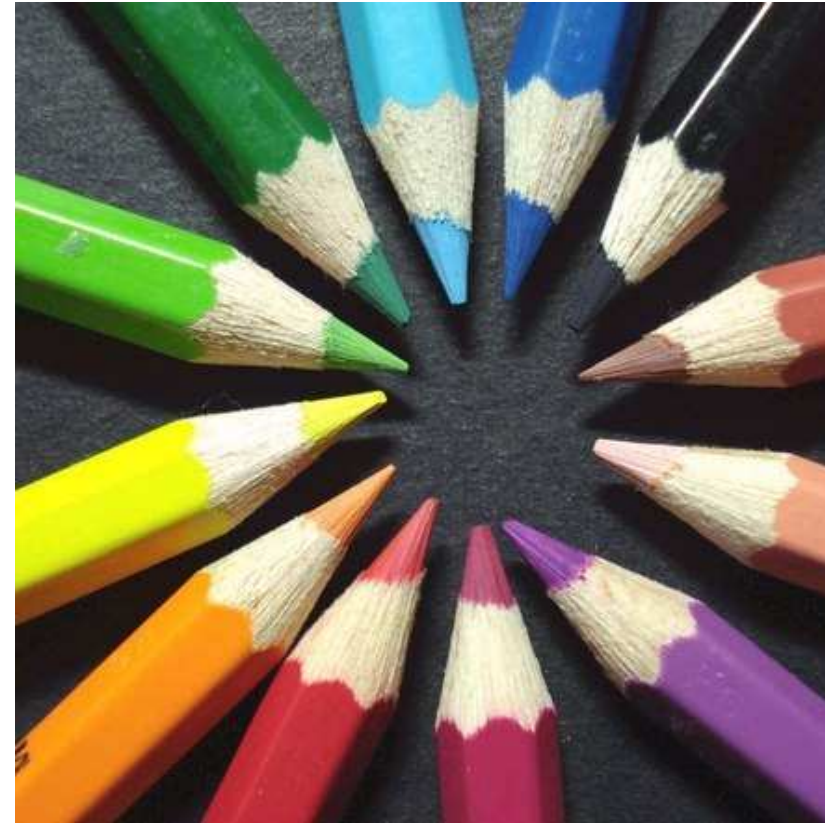

Voor nu....

- Wereldbeelden bestaan binnen onze samenleving naast elkaar;
- Vertonen fundamenteel andere posities ingaande zaken als natuur, klimaatverandering, de rol van wetenschap en technologie, et cetera;
- Hebben allemaal iets te bieden in termen van de transitie naar een meer duurzame samenleving - zijn complementair.

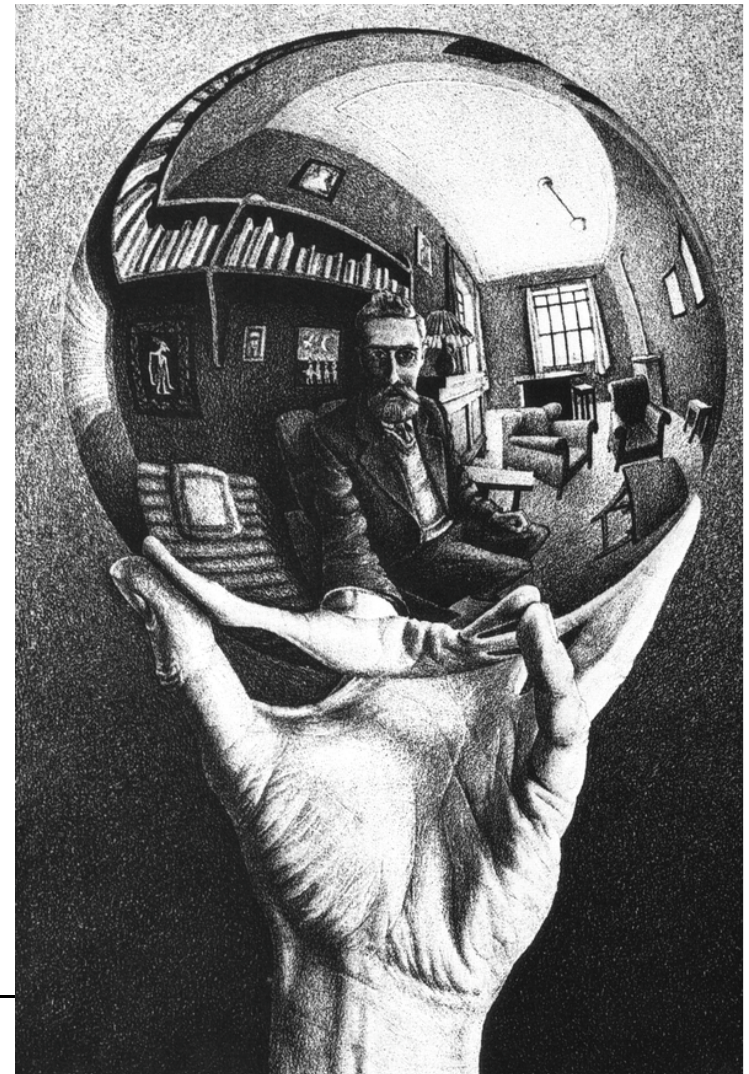
Wat betekent dit voor beleid?

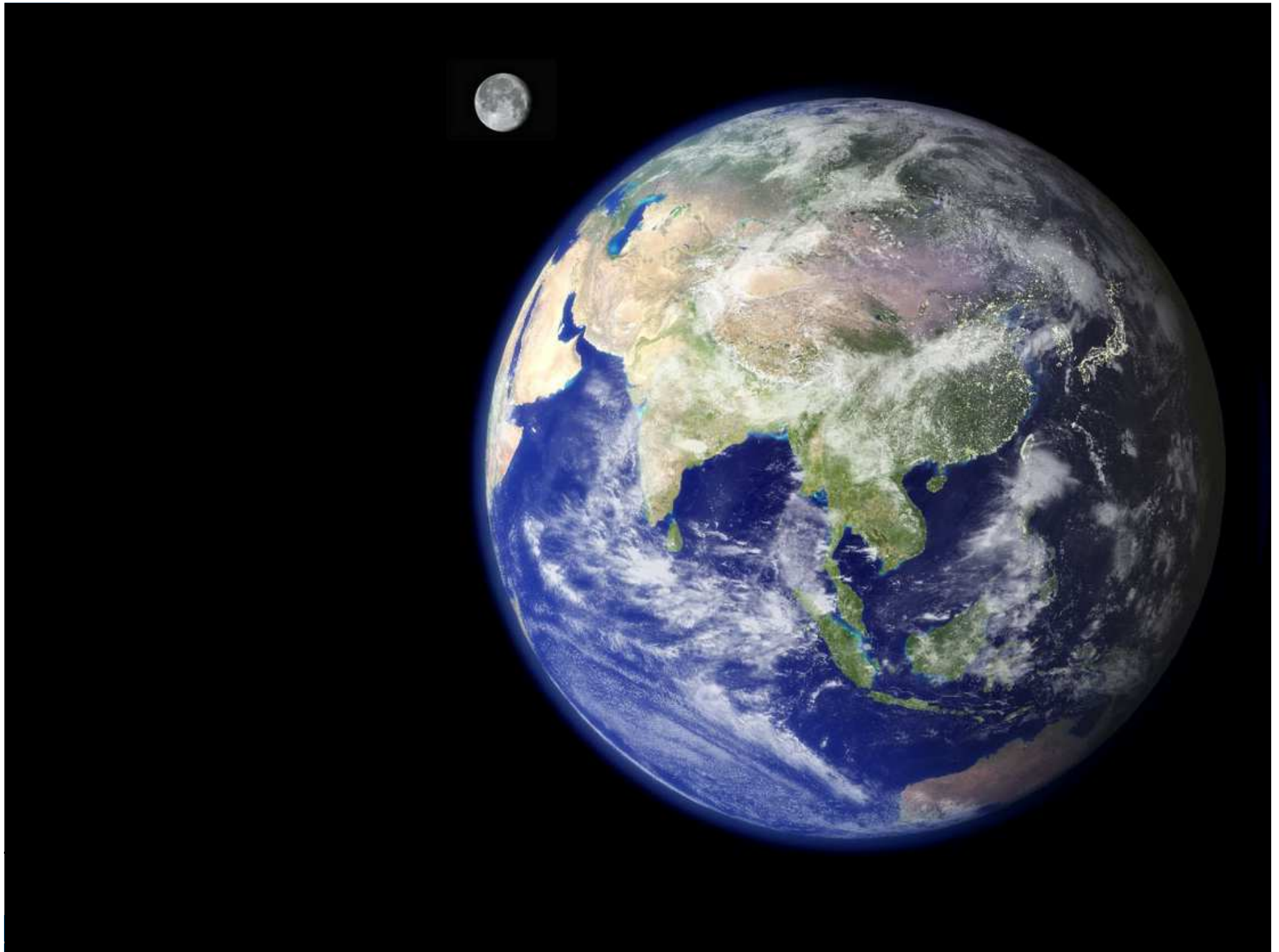
- Aansluiten bij, en faciliteren, van dit soort bewegingen;
- Diversiteit aan wereldbeelden → diversiteit aan beleidsstrategieën;
- Wereldbeelden via verschillende prikkels aanspreken.

Breder beleidspotentieel van wereldbeeldenperspectief

- Ondersteunt *reflexiteit* – cultureel, psychologisch, beleidsmatig;
- Inzicht in wereldbeelden-dynamiek in de samenleving;
- Kan communicatie in brede zin verbeteren.

Drijfveren vanuit perspectief bos- en natuurbeheerders

Ter gelegenheid minisymposium 'Drijfveren voor natuurbeheer' bij afscheid Cathrien de Pater

Evelien Verbij – directeur VBNE

Waarom Cathrien mij gevraagd?

Combinatie van theorie en praktijk:

- Promotieonderzoek leerstoelgroep bos- en natuurbeleid naar gebruik van frames in bos- en natuurbeleid
- Nu directeur Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE)

De VBNE in het kort

- Vereniging van Bos- en Natuurterrein-Eigenaren (VBNE)

Vijf leden – samen 90% natuur en 70% bos NL

- Waarom samenwerken: efficiëntiewinst, vergroten eenduidigheid, vergroten kwaliteit
- Doel: bevorderen bedrijfsmatig en professioneel beheer van bos en natuur

Waarom drijfveren interessant voor natuurbeleid?

- Natuurvisie – natuurbeleid gericht op ‘natuurinclusief denken’
- Dit betekent: een OPEN houding van de (1) *beheerders EN* de (2) ‘*sector*’
- Concept drijfveren interessant:
 1. Waarom en hoe doen beheerders wat ze doen?
 2. Sluit dit aan bij de WENSEN van BELEID?
 3. En zo niet, wat kun je als beleid dan DOEN?

Opbouw presentatie

1. Drijfveren natuurbeheerders
2. Frames beheerders van 'sector'
3. Conclusies voor natuurbeleid

Wie zijn de 'natuurbeheerders'?

- a) Beheerders met uniform
- b) Beheerders zonder uniform

a) Beheerders met uniform (1)

Onderzoek naar perceptie identiteit en rol beheerder (Jose Meijer van Van Hall Larenstein en Suuz Boerma van Staatsbosbeheer)

- ‘Je bent het of je bent het niet’ – niveau van ‘zijn’
“Voor de maatschappij is beheerder een beroep dat je op het lijf geschreven moet zijn, dus dat moet je zijn. Hier vind ik mezelf ook in, omdat je een bepaalde verantwoording hebt, net als politieagent”
- ‘Aan verandering onderhevig’ - een bedreigde positie

“je bent het maar moet het vooral blijven! Houd je aan de kerntaken en kerndoelen van Staatsbosbeheer en verdwaal niet in eigen hobby's, interesse en afwegingen. De terreinen en de omgeving bepalen grotendeels wat de rol van een boswachter zou moeten zijn.”

a) Beheerders met uniform (2)

Onderzoek naar perceptie identiteit en rol beheerder (Jose Meijer van Van Hall Larenstein en Suuz Boerma van Staatsbosbeheer)

Vier belangrijkste kenmerken van een typische beheerder met uniform:

- Vakkennis / kennis van natuur
- Open (reactief en/of proactief?)
- Ondernemend
- Communicatief

a) Beheerders met uniform (3)

- Interesse in studie bos- en natuurbeheer groeit!
 - WO: van 58 naar 80 MSc studenten van 2004 tot 2013
 - HBO: 121 eerstejaars in 2013 bij Van Hall Larenstein
- Drijfveer studenten: 'altijd al leuk gevonden om in de natuur te zijn'
- Arbeidsmarktperspectief

b) Beheerders zonder uniform (1)

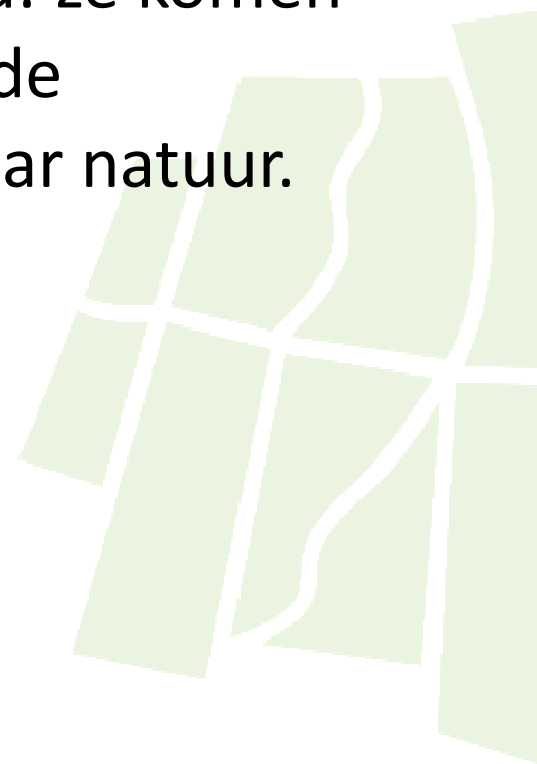
Onderzoek van Hoogstra en Flier (20014) leefstijlen kleine bouseigenaren:

- Urban forest owners – ‘bos ver weg gelegen tuin waar het leuk is om te zijn’
- “Natuurbeheer is nieuw en lastig omdat ik niet weet waar ik de informatie moet vinden”
- Dit verandert enigszins naarmate eigendom groter word, dan wordt het bedrijfsmatiger (rendabel...). Dan worden vaker experts ingehuurd.

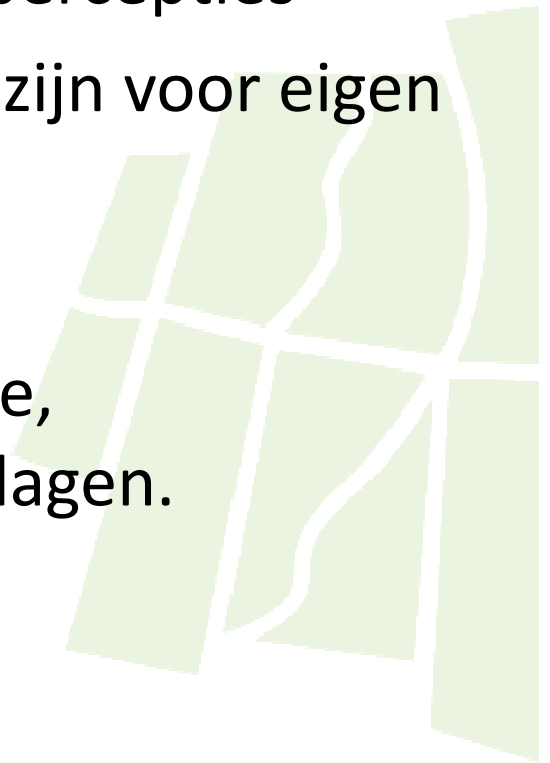
b) Beheerders zonder uniform (2)

- Interessant voor nieuwe natuurbeleid: ze komen juist NIET uit natuurbeheer maar uit de SAMENLEVING: dus open houding naar natuur.
- Kunnen dus als voorbeeld dienen
- ECHTER:
 - Groot deel onzichtbaar en onbereikbaar
 - Professionaliteitsslag nodig (kennis!)

2. Frames beheerders 'sector' (1)

- Sector – begrensd door instituties en percepties
- Concept frames – 'brillen' die sturend zijn voor eigen en ander handelen
- Met frames baken je af
- Voor natuurinclusief denken: inclusieve, toegankelijke frames essentieel voor slagen.

2. Frames beheerders 'sector' (2)

- Bosbouw VERSUS Natuurbehoud
- Bosbeheer VERSUS Natuurbeheer
- Bos- en natuurbeheer (natuurinclusief denken...)
- Terreinbeheer

Nu: 'groene metropool' en 'natuurcollectieven'

2. Frames beheerders 'sector' (3)

- Frames opener, toegankelijker en bredere basis
- Meerdere frames naast elkaar
- Gebruik frames context afhankelijk
- Denk aan tempoverschillen

3. Betekenis voor natuurbeleid

- *Beheerders met uniform:* open houding hoog in het vaandel, maar drijfveer is de inhoud. En reactief of proactief? Dus: opleiding en training essentieel!
- *Beheerders zonder uniform:*
- Voorbeeld functie beter benutten maar dan wel weten wie en ook: kennis delen/trainen!
- *Frames beheerders:* erken en respecteer aanwezige frames en werk met ze om ze van binnen uit mee te laten bewegen

Dank voor u aandacht!

Wilt u de VBNE volgen:

- Meld u dan aan voor de digitale nieuwsbrief via info@vbne.nl (1*maand)
- Volg ons op twitter via @vbne_
- Ook zijn we te vinden op LinkedIn
- Lancering officiële website half december (www.vbne.nl)

Ministerie van Economische Zaken

MINISYMPOSIUM

'DRIJFVEREN VOOR NATUURBEHEER'

Woensdag 29 oktober 2014

ter afscheid van
Cathrien de Pater

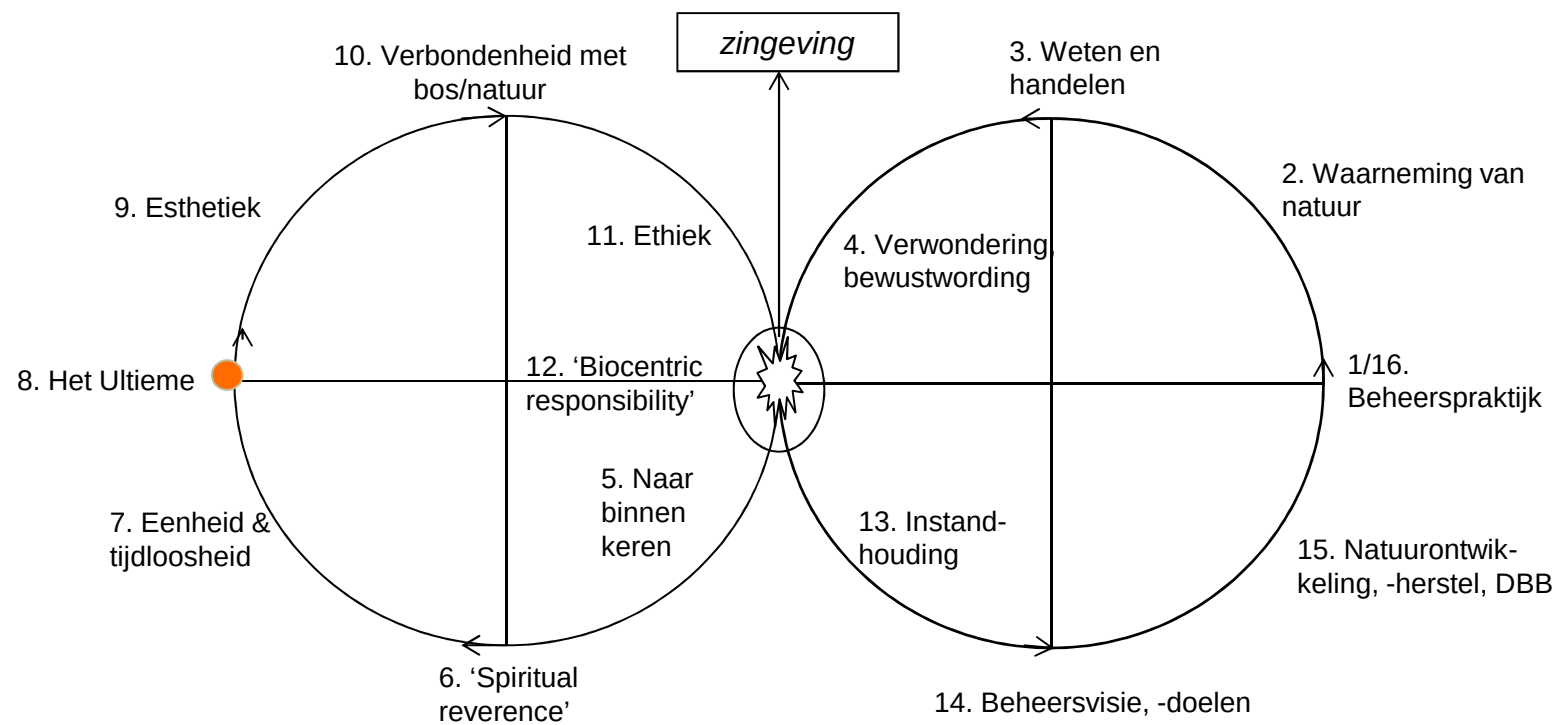
ministerie van Economische Zaken
directie Natuur en Biodiversiteit

29 oktober 2014

Dynamisch model

© C. de Pater

Programma

15:00-15:10	Opening	Dagvoorzitter: Cor von Meijenfeldt
15:10-15:25	Waarom aandacht voor drijfveren voor natuurbeheer?	Cathrien de Pater en Rutger Schilpzand
15:25-15:55	Wereldbeelden en hun belang voor een duurzame samenleving	Annick Hedlund-de Witt
15:55-16:10	'Continuation of a dream'	Jurriaan Moolhuijsen
16:10-16:30	Drijfveren vanuit het perspectief van bos- en natuurbeheerders	Evelien Verbij
16:30-16:50	Discussie met sprekers en publiek	o.l.v. Rutger Schilpzand
16:50-17:00	Sluiting	Cor von Meijenfeldt
17:00-18:30	Receptie	

Dank u wel!

Aranyani Kennis voor Natuur en Re-ligie

cdp@aranyani.nl

www.aranyani.nl